



Tanit es fa budista

per Vicenç Ribas i Cabedo

En Jaume havia sortit de la murada quan el cel començava a perdre el seu color negre atzabeja, assolint una tonalitat més grisenca. S'ho pensà anit passada. A casa no hi havia gran cosa per menjar. Durant la tarda ploqué a bots i barrals i la idea li caigué del cel acompanyant la barrumbada. Els cargols, encara que llefiscosos i amb closca, eren una menja acceptable. Amb pocs no feies ple, però si n'arreglaves en quantitat podien arribar a atipar. Si l'endemà el temps s'asserrenava, eixiria fora murada a cercar-ne. A veure si, per fi, a casa podrien fer un bon àpat. Fins una estona abans no ho tingué gens clar. La tronada durà tota la nit sencera i ell amb prou feines havia dormit.

Ara avançava de pressa, més per la fresqueta imperant que per estalviar feina i temps. D'aquest darrer, n'anava sobrat. Es dirigia cap al puig des Molins, on sabia que se'n podrien trobar molts, de cargols. La darrera volta que anà a trescar per aquells forats plens de trossos de terrissa n'havia tornat amb el senalló quasi ple. L'itinerari era curt i en fer-lo no es creuà amb cap ànima, ni tan sols amb les del purgatori. Arribat prop des Molins, l'ambient seguia sent inhòspit. Ell, però, no reparava més enllà del seu entorn immediat. S'aplicà a la feina. Cargols, no en faltaven. En collia contínuament i els dipositava davall el pedaç que cobria el senalló. Quan estava espellucant dins un forat profund, entre un pilot d'atuells de terrissa trencats, veié una petita

estatueta de ceràmica representant una figura femenina. Era polida. Havia estat pintada perquè encara s'hi trobaven restes de colors vermell i negre. La va sostenir amunt per tal de veure-la millor. Encara que anava abillada d'una manera estranya i no duia el Nen Jesús, no dubtà que es tractava d'una Mare de Déu. Se l'enduria a casa. La dona estaria contenta. Espolsà l'arena que duia enganxada i la guardà dins la butxaca dels seus calçons.

Es disposava a sortir del cau on estava ficat quan sentí un terrabastall de trepitjades properes, seguit d'unes veus estridents. Mancat de prudència tragué mig cos enfora. El sol li venia de cara i tan sols distingí un conjunt de siluetes d'homes brandant dagues i simitarres que brillaven encegant-li més la visió. A l'instant rebé un cop fort al clatell, que el deixà mig atùit. Notà com dos d'ells l'agafaven pels braços i el menaven avall mentre, adolorit pel cop, arrossegava els peus entre les pedres. A la platja de ses Figueretes hi havia atracades algunes xalanes que prest s'ompliren amb tots els de la colla.

Empesos per enèrgics cops de rem, ja s'acostaven a un dels tres xabecs ancorats una mica més lluny. Amb pocs miraments hissaren en Jaume a coberta per, a continuació, llançar-lo dins una bodega ombrívola i empudegada. Allí, després de tots aquells moments d'agitació i amb el cor accelerat, patí un llarg esvaniment. Quan revingué, una dona li refrescava la cara amb el drap remullat. El bellugueig de la nau va

fer que comprenguéssim que es trobaven navegant. Amb el cap més clar, s'adonà que havia estat capturat per una partida conjunta de moros i turcs, juntament amb quatre homes i tres dones de Sant Jordi. Els companys de desgràcia li contaren que, després d'una breu recalada a Formentera, ara navegaven cap a migjorn segurament vers Alger. Les dones somicaven i els homes flastomaven per no plorar. En Jaume es palpava tots els ossos per a fer recompte dels que tenia desconjuntats, i fou així com retrobà la seva «Mare de Déu». La besà, l'acaricià i amb el cap acalat començà a resar, cosa que no havia fet més des que era un infant. Després maleí el dia en què decidí abandonar les seves possessions de Benimussa a la recerca de seguretat per a ell i la seva família, i s'instal·là dins Vila. Si no ho hagués fet tal vegada no estaria en aquest tràngol.

Captiu a Alger, el temps s'escolava molt lentament. En Jaume va anar perdent l'esperança de ser rescatat. Encara sort de l'amo que li havia tocat. Es tractava d'un potentat turc que, mig per afers mercantils, mig per qüestions diplomàtiques, es trobava residint a la ciutat. Espavilat com era en Jaume, aviat aprengué a expressar-se en àrab i turc. Això i la seva disposició a fer amb cura tot el que li manaven, facilità que el seu amo li agafés confiança. Prompte arribà a ser-li imprescindible. Però ell seguia resant a la seva «Mare de Déu», demanant-li poder tornar a la seva illa. Les il·lusions s'esvaïren quan l'amo li comunicà que el soldà l'havia cridat a Istanbul i que havia resolt que ell i n'Eulària, una jove captiva mallorquina, l'acompanyarien incorporats al seu seguici. També havia disposat que, per tal de facilitar les coses, ambdós es casarien i d'aquesta faisó esdevindrien caps de la munió d'esclaus i esclaves que allà tindria. A l'objecció que li plantejà en Jaume que a Eivissa ja estava casat i tenia un fill, el turc li replicà que a l'Islam pots tenir tantes dones com puguis mantenir i que posaria a la seva disposició recursos per a mantenir-ne unes quantes.

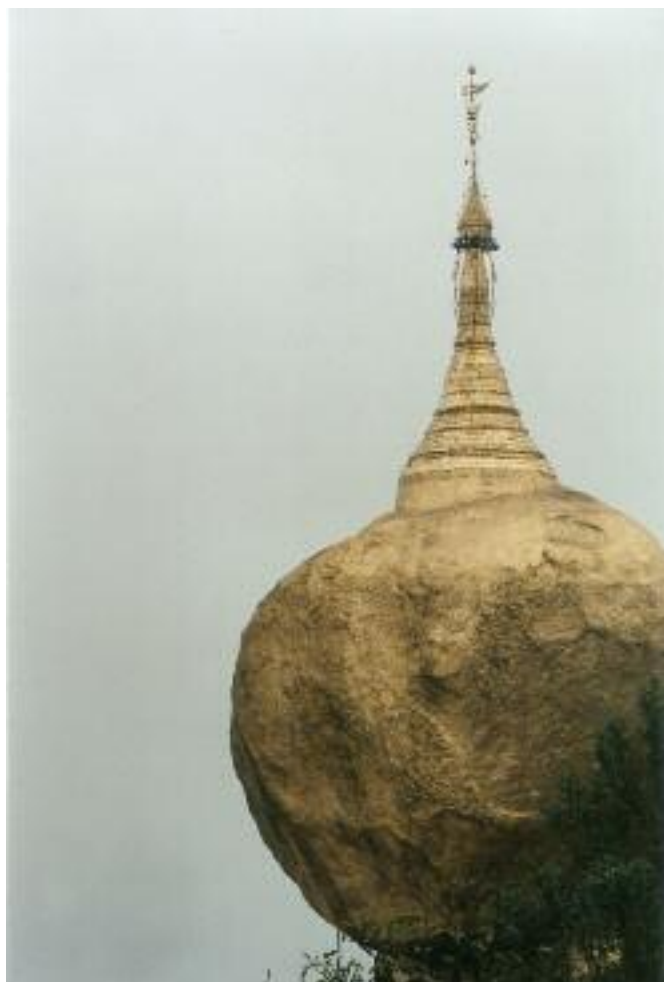
Instal·lats a Istanbul, residien en dependències adjacents a la imponent casa de l'amo, situada no gaire lluny del palau del soldà a Topkapı. Els afavorí el fet que l'amo i protector augmentés poder i consideració en les esferes palatines. A cada mes que passava, encara que seguien sent esclaus, creixia el seu benestar. Però ja havien perdut l'esperança de tornar a les Illes. Els únics lligams amb el passat eren el record subjacent i la seva «Mare de Déu», que guardava zelosament i a la qual dedicava oracions amb freqüència. No transcorregué gaire temps i succeí que n'Eulària infantà una criatura plena de salut, a la qual per salvar les aparences, posaren oficialment el nom de Kemal, encara que per a ells seria en Llorenç. Va créixer llest i fort i va ser educat vora el fill petit de l'amo, esdevenint un perfecte sibarita de la cultura turca. Tanmateix també va aprendre la llengua dels seus pares, únic codi de comunicació entre ells quan estaven sols, així com també els usos i

costums de les terres d'on procedien. En Jaume, encarregat pel seu amo de controlar diverses activitats comercials amb els territoris que voregen els rius Èufrates i Tigris, viatjà més d'una vegada a Bagdad. El darrer cop ho va fer acompanyat d'en Kemal-Llorenç. Quan l'amo, ja ancià, va morir de sobte, en Jaume i família formaren part del lot del servei que heretà el fill petit. Fou el millor que els podia passar. L'amo nou, jove i emprenedor, tenia l'ull posat en fer anar els seus negocis més enllà de Mesopotàmia, resseguint la Ruta de la Seda fins a Catai, molt a l'orient. El seu primer viatge suposaria molt de temps. Estava ja tot disposat i requerí que en Kemal l'acompanyés. El comiat amb els pares fou molt emotiu. Amb el gest greu son pare li lliurà la «Mare de Déu» al·legant que a partir d'ara li tocava a ell ser-ne dipositari. En Jaume deia que li quedava poc temps de vida i que en Llorenç n'hauria de tenir cura des d'ara i fins que la traspassés als seus fills. Segur que el protegiria. Capgirant l'estatueta, li féu notar que hi duia gravat el seu nom. Ho havia fet en un moment de desesperació quan restava captiu a Alger. Kemal-Llorenç l'agafà amb respecte cerimoniós i la desà amb els seus objectes més personals.

El viatge vers el sol ixent fou realment complicat. Un seguit de mesos de penúries i contratemps va fer que en dues ocasions estiguessin a punt de tornar-se'n i, en ocasió d'un atac de bandits, que hi deixessin la pell. Però la perseverança reeixí. Aconseguiren finalment arribar a Pequín, ciutat culta, refinada i plena d'encants, encara que de costums estranys. Mentre l'amo es dedicava a confeccionar el teixit de contactes amb els xinesos que mantenien els poders polític i econòmic de la contrada, Kemal-Llorenç treballà en la feina de camp que consistia a cercar per la ciutat grans locals que poguessin fer de magatzems de l'empori que s'estava gestant. Fou realitzant aquelles tasques que va conèixer en Paolo, un napolità arribat uns mesos abans que ells amb el



VICENT RIBAS 'TRULL'



VICENT RIBAS TRULL

cap informació. Passat quasi un any des de l'entrada a Pequín, ara tocava el retorn. Al turc el preocupava el que hauria de dir als pares de Kemal. Una volta va ser a Istanbul, l'informaren que ambdós havien mort.

* * *

Adela Balanzat davallava aquelles escales inacabables fent joiosos saltironets amb els peus descalços. Encara que a l'aire lliure, es trobaven dins el recinte sagrat de la pagoda i el seu calçat esportiu romania en uns prestatges a la zona d'accés i eixida, prou allunyada d'on ara eren. Artur Galmés, el seu al·lot, la seguia dificultosament a distància considerable, potejant amb els seus peus plans dins els bassals que la pluja havia ocasionat. Als budistes els agrada empenyar. Pels seus extensos temples t'obliguen a caminar a peu nu. Ara beneïa els musulmans, que tenien mesquites generalment més petites i que quan t'obligaven a descalçar-te et permetien dur posats els mitjons. N'Artur, però, estava content. La visita al temple dels «no sé quants mils de Budes» li havia brindat una constatació insòlita que caldria investigar.

En Galmés era un personatge tranquil i sedentari que vivia al seu món, el de l'arqueologia. La seva passió era qualsevol cosa relacionada amb aquesta disciplina. De manera virtual ell mateix esdevenia una peça arqueològica. N'Adela, en canvi, era tot el contrari. Espinguet bellugadís, fou ella qui organitzà el viatge a Birmània. Ell, com que l'estimava, accedí obedient a compartir aquell periple. Això que de principi fou reticent. El cert és que a mesura que el viatge seguí el seu transcurs, n'Artur passà de la indiferència a l'entusiasme. No eren poques les coses que l'havien impressionat: el recorregut en barca pel riu Irawadi, la visita al recinte emmurallat de Mandalay, les calimes vaporoses que envoltaven la plana farcida de pagodes de Bagan, la famosa roca daurada, segons deien sostinguda per un pèl de Buda. I la gent, simplement la gent, tan amable. I les dones, que tot i anar maquillades amb aquelles pasterades que recordaven les tribus pells-roges d'Amèrica en peu de guerra, tenien capacitat de ballar amb gràcils moviments plens d'erotisme. I els mercats, brillants de colors i fruites tropicals. Tot això el va fer canviar. Tot li semblà meravellós i la seva fredor anà desapareixent.

Però n'Artur no oblidava que era un arqueòleg de professió i vocació, i durant aquell viatge el seu objectiu principal consistí a mirar, remirar i analitzar totes les figures de Buda que anaven veient. Sistemàtic com era, havia iniciat un registre amb classificació minuciosa. Budes grans, budes petits, budes estilitzats, budes panxacontents, budes seriosos,

seguici d'un comerciant florentí. Resultava que ja hi havia competència mercantil. L'extraversió i simpatia de Paolo aviat el contagià. Li va explicar que abans del periple xinès ell havia estat navegant aventurer, tant pel Mediterrani com pels mars d'Aràbia. Quan Kemal-Llorenç li comentà que el seu pare era nascut a Eivissa, Paolo li explicà que una volta hi va anar i li féu una descripció del que allí havia vist. Fins aleshores, Kemal-Llorenç havia estat un home serè i reflexiu. Paolo li provocà una transmutació, l'engrescà. Quan l'italià li va contar les seves intencions de viatjar cap a migjorn, a fi de trobar els mars càlids que sabia del cert que per allà hi havia, ell resolgué a l'instant que el seguiria. Volia volar amb ales pròpies. Malgrat que pensava que li suposaria certa recança, deixaria el seu amo turc. En una de les oracions, mig cristianes, mig islàmiques, que feia regularment a la «Mare de Déu» de son pare, se sincerà amb ella i pregà que l'orientés abans de prendre una decisió definitiva. Li va parèixer que ella no s'oposava als seus desitjos. Com que tant Paolo com Kemal-Llorenç tenien autonomia per prendre decisions i disposaven de cabals, no els costà gens fer en secret els preparatius de l'expedició. Arribat el dia assenyalat varen desaparèixer de Pequín. En faltar-li en Kemal, el turc estigué convençut que l'havien assassinat i fet volatilitzar el seu cos. Les seves indagacions no aportaren

budes riallers... Fins i tot aquell buda que duia ulleres, producte de l'afany modernitzador d'un britànic que es va moure per aquelles contrades en els temps en els quals Birmània fou colònia anglesa. La perla la trobà en aquella pagoda que acumulava una enorme quantitat de budes. Es tractava d'una sala grandiosa amb molt poca claror. Les figures estaven ordenades per mides i les més petites estaven situades al racó més fosc. La major part de les estatuetses eren d'un tipus estilitzat, de la classe en la qual els trets i les formes es tornen d'aspecte efeminat. Va ser allí, quasi en un extrem, on una figura petita, d'una tonalitat més clara que les altres, li cridà l'atenció. S'hi acostà; allò era un buda? No, segur que no. A mesura que els seus ulls feien l'impossible per traspassar la foscor, el seu cervell ja ho va veure amb transparència. Allò era una imatge de Tanit! Deixà anar un udol marcat per la sorpresa i la histèria que provocà el trasbals de n'Adela, la qual, juntament amb el guia, havia quedat una mica enrere. Amb gesticulació de foll els assenyalà amb el dit índex el lloc elevat on l'estatueta es trobava. N'Adela també va quedar bocabadada. Del motiu d'aquest enrenou, n'hagueren de fer una explicació resumida al guia. Vist l'interès que hi posaven, aquell demanà la presència d'un monjo que fos expert en representacions de Buda. Els va atendre un dels lames més ancians del monestir. Poca cosa podia dir. Assegurà, però, que era una de les figures més antigues que allí es conservaven i que la seva raresa estava motivada

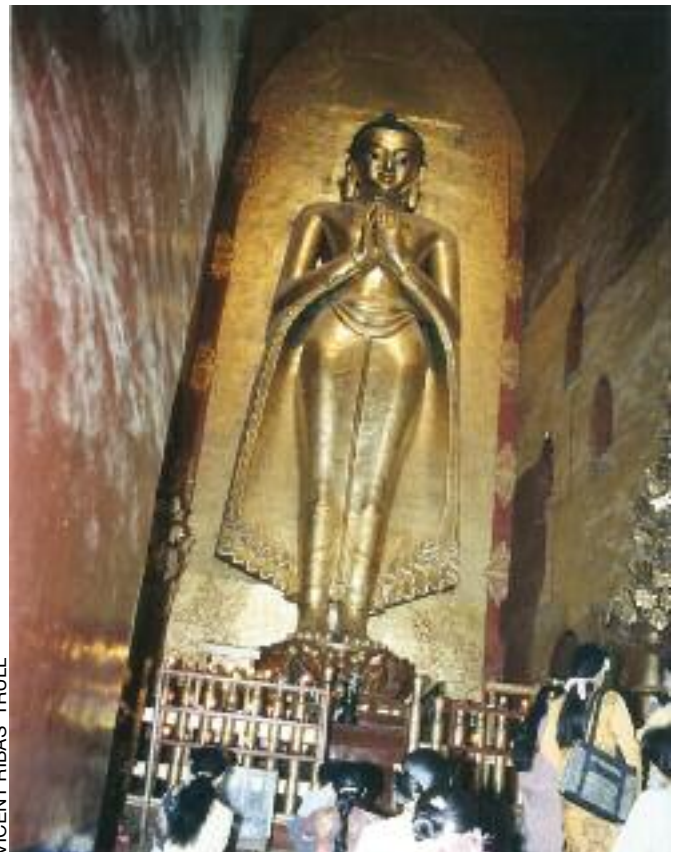
per la seva procedència. Aquell buda havia vingut de molt lluny, de l'oest, segurament de terres de l'Afganistan. Res més. Amb precís insistents n'Artur aconseguí que li davallessin el suposat buda per examinar-lo de prop i fer-li un parell de fotografies. Havia reeixit. Ja amb la imatge a les mans la contemplà amb molt de deteniment. No hi havia dubte. Era una terracota púnica de Tanit. I allò? Per darrere, prop de la base, amb incisions barroeres hi havia alguna cosa escrita. Discretament s'humitejà els dits amb saliva i els passà per damunt, netejant l'espessa capa de pols acumulada. Les lletres deien: «Santa Maria» i a baix «Jaume. Benimussa». Allò era insòlit. Quina història amagava aquella figura?

De retorn a Eivissa, un corc d'investigador no el va deixar viure en repòs. N'Adela l'hagué d'asserrenar. Li va fer veure que la impaciència no duia enlloc, que qualsevol recerca ben feta necessitava el seu temps i bons aliments. Passaren unes setmanes en les quals n'Artur, enfebrat, estava al caire de la desesperació. I un bon dia es presentà rialler a casa. Havia trobat una possible connexió, un fil per desembolicar la troca. La troballa l'havia aconseguit per casualitat consultant *Els Llibres d'Entreveniments* de Joan Marí Cardona. A l'apartat on s'esmentava la ressenya dels eivissencs captius i desapareguts fora d'Eivissa, es citava un tal Jaume Ribes de Benimussa que morí a Istanbul l'any 1562. En realitat deia a Constantinoble, però era el mateix.

No era gaire informació, però era alguna cosa per començar. ■



VICENT RIBAS 'TRULL'



VICENT RIBAS 'TRULL'